

MEZEI ANDRÁS

Loccsanások

Bögrék, ti horpadt vízmerők,
vödör mellett a kispadon.
A mélyből húzott kúti víz
loccsanásait hallgatom:

Lánccsörgést, tompa kondulást.
Gyermekkorom: a torkomig
verődik ma is a vödör,
a kötél rám csavarodik,

és elszabadul a kerék,
a vaskerék, s mi fönnakad:
fényes fogantyú és az ég.
Ha már minden kötél szakad...

Por, hamu, por

Elefánt-csont-agyarú ez a csend.
Tápáskodnak a szent, nagy állatok.
Homályban a házak lengenek így,
Piactér, Nagy-templom fala sápad.
Az éj puha talpa alatt futkos
köröttem ezerárnyékú falu –
mint akit mégis föitrombitáltak,
a hold-csend elefántcsont-agyarú.

Idegen nekem itt a harang-bronz,
nehéz kötelek magánya, kripták.
Az önkéntes harangozó-fiút
a törvények innen kitagadták.
Pattog a száradt sár a saroglyán,
lánc könyörög még, lópata villan.
Nógrádmarcál, utolsó posta Szügy:
itt kuporogtam árkaidban.

Balta elé két puszta ökölrel
kiálltam inkább, mintsem a szégyen...
Azután többet is túléltem itt:
bocsássátok meg valamiképpen.
Az a ház nem a házam, a kert sem,
a bodza-szagú rét tehenekkel...
De itt élt nagyapám és nagyanyám
aki eltűnt – innen veszett el.

Boltajtó nyöszörög, nyög a szélben.
Szétszóródtak a csontok a szélben.
Por-hamu. Por. Hamu-por. Hamu. Por.
A földdel színültig telt a csupor.
Fötér peremén, mint aki ráér,
állok, a holdudvar kutyatányér,
s fordul a fényességes üresség.
Dicsértessék a csend, dicsértessék.

Hej, Jozsó, hej

Hej, Jozsó, hej – a libák hová szálltak
a tarlón, az agyonázott ég agyagos
sártömegében, hol nap koszorúzta
bütykös lábnyomokat: láttuk az istent!

Te

a gyarmati iparos gyereke, én meg
a nógrádmarcali boltos unokája –
a testünk csurom víz volt,
s az egész föld!

Még a harangszó is nehezen szállt,
mélyen a felhő-rongyok alatt
sziszegő ludaink úsztak – az árnyékuk
mint a lapos kő surrant a pocsolyákon.

Tükrében: hintók, sárba ragadt szekerek,
főjegyző, Szentantalka-szobor, kispap,
jó zsiros kalapok, lócák, csendőrök
(akiket kikerültek) s két idegen gyerek
a libákkal fut haza, fut fedelet keresőn,

faluszélen:
hol próbababát szuronyoztak,
gránátot hajjigáltak, és a parancsra,
arccal a pocsolókba feküdtek
a büszke leventék. . .

Hej, Jozsó, hejl Ma is a párolgó
gyerekévek után, mint a szárnyasok
szárítkozunk még mindig a napban.

Kihalt szekér

Az eső, mint a halál, úgy pereg.
Horpadt parasztmell – Vizesberek.
Koponyák – száraz mákfejek –
és háromholdas sírhelyek.

Ha élne Jóska, kidöcögne még.
Az ülés alá a löherét
gyömöszölné, a két herélt
fölütné fonnyadó fejét,

a Krisztuskáig dobálná farát,
a szérük szénáit úszva át,
hol a meszelt-fal-holdvilág,
kilométer-kő-némaság,

szügyig a sár, az agyag-sárga vér.
Jóskát elvitték valamiér. . .
Immár e tájban él, ha él:
a dombon a kihalt szekér.

Tördelt arcok a tűzben

Tökén vágtam a fát,
nagyanyámnak tördeltem venyigét
és aprítottam a gallyot.
Csesznák Józsi tanított
rézsut csapni a baltát,
szállt darabokban a friss ág,
idehallom, a vékonya jajgat
a tűzben, a vékonya sír-ri,
az időn át villan
az emlék éle fölöttem, az ének.
Tördelt arcok a tűzben,
sírását hallom a venyigének.

A kőkút és a szekérrúd csálén,
mintha rakétát látna suhanni az égen.
Világot ugorva úszik a két ló:
megülöm még, fogadom meg, ki, ha én nem!
A véres ökörfej bámul utánam,
az udvaron áll odahagyva a járom.
Kapirgálnak a tyúkok, s kakasok már,
hol a korhadt szerszámon
a préda a pár gyom.
Az istállóban a trágya-melegség
és a habos tej illata árad.
Az esti-fejéskor a harangszó
vihette el a nagyanyámat.

A rossz talyigával a hegynek,
a völgynek, a templomdombra fölértem.
A kisbíró, pap meg a jegyző,
mindhárman feketében:
A kisbíró, pap meg a jegyző
az időn át jönnek utánam.
Az arcokon átütnek az arcok,
akiket valahol már láttam...

Az időn át villan az emlék éle
fölöttem az ének –
A régi eperfa árnyéka terül rám,
törzse vagyok, s körülöttem a kéreg.

BÁBA MIHÁLY

A szállásadó

Korán leesett a hó, erre nem számítottunk. November tizenötödikén, amikor elutaztunk Z-be, még ragyogó őszi napsütés volt. Szép, hosszú ősziünk lesz – mondták az emberek –, mert a nyár hideg, esős volt.

A hegyoldalon kaptunk szállást egy özvegyasszonynál. Az első nap kezünkbe nyomta a kulcsot, hogy akkor menjünk el és jöjjünk haza, amikor nekünk tetszik.

– Gyermekeim, én nem akarom magukat zavarni. Ha főzni akarnak csak nyugodtan, a kamrában találnak mindent, lisztet, sót, paprikát, zsírt, a végén majd megegyezünk – mondta. – Nem veszünk össze, aranyom – csipentett a feleségemre.

Bevonultunk a szobába. Egymás mellé tett két tornyos ágy állt benne, két szekrény, asztal meg székek. A lámpa porcelán ernyője egy szál dróton lógott a mennyezetről. Az ablakon keresztrácsok, de a völgyre a kilátást nem zavarta. Kinyitottam az ablakot és amíg Olgi kicsomagolt, én ott álltam az ablak mellett, néztem a napfényben fürdő hegyoldal fáit, a kis szőlőtáblákat, a felfelé kanyargó utat és az erdő szélét.

– Kész – röppent mellém Olgi. – Látod milyen jó, hogy a nyáron nem vetted ki a szabadságot. Most olyan isteni szép idő van.

Átöleltem, odahajoltam a nyakához, megcsókoltam.

– Igazad van, mint mindig – mosolyogtam. Ajkamat nyakáról lassan a füléhez csúsztottam. Tenyerem érezte, hogy megremeg. Nem, még most sem tudok betelni ezzel a mélyről feltörő remegéssel. Ilyenkor Olginak hevesen dobog a szíve, szaporábban kapkodja a levegőt, szeme kitágul, riadtan néz, de érzem, hogy nem lát semmit, testén hullámok futnak át és tenyerem érzi a remegését. Egy gyors mozdulattal szembe fordul velem, rámfonódik.

– Szeretlek – súgja és megcsókol.

Lassan kibontakozunk egymás karjaiból. Hangoosan felnevetünk.

– Istenem – mondja Olgi – még mindig úgy viselkedünk, mintha egy hónapos házasok lennénk.

– Pedig már két éves házasok vagyunk.

– Te undok, te számolod.

– Jeles voltam matekból, tudod.

– Jó lenne, ha felejténél a matekból.

– Igyekszem.

– Tudod mit? Gyerünk ki az erdőbe.

– Hozhatod ezt a tornyos ágyat is, ha neked úgy jobb – pördül el mellőlem

Olgi és egy fürge mozdulattal kibújik ruhájából.

Az ablak mellett állok, nem mozdulok, nézem, pedig csak két lépést kellene tennem és megérinhetném meztelen vállát, megsímogathatnám merészen előre-szőkő hegyes mellét, amelynek még nem lazultak meg tartóizmai, karcsú derekát,

kerek szinte gömbölyded, szépmozgású popsiját, hasát és kemény, gömbölyű térdébe szökő combjait. Csak állok és nézem, hogy öltözködik nevetve, belebújik fekete nandrágjába, aztán magára húzza a csikos pulóvert, felveszi a lapos-sarkú cipőt.

– Bá – rám ölti a nyelvét. – Mit bámulsz? Kész vagyok. Remélem elég gyorsan öltöztem át? Rád biztosan tovább kellett volna várnom. Na, gyere már! Hol a pokróc? Vagy elment tőle a kedved. Jó lesz a száraz fű is, mi?

Belémkarol és kisodor a szobából. Menetközben kapom hónom alá a pokrócot.

– Néni kérem, megyünk az erdőbe. Minden jót!

– Minden jót, kedveseim – jön ki az özvegyasszony a tornácra és mosolyogva néz utánunk.

A szőlők között egy keskeny út vezetett fel az erdőbe. A homok száraz volt, besüppedt a talpunk alatt. A szőlőtőkék között verebek ugrándoztak csivítelve, szedegették az elhullott szemeket. A meleg szél leszökött a hegyoldalon, sodorta a levegőben táncoló leveleket. A fák csaknem kopaszon nyújtózkodtak az erdőben. Csak a fenyők nem vetették le zöld ruhájukat.

– Isteni itt – karolt belém Olgi. – Ezt nevezem én pihenésnek. Csend, nyugalom mindenütt. Nincs tömeg, mint a Balaton mellett, nincs ismerős kolléga, akivel be kell ülnöd egy füstös kávéházba és órákig feleslegesen trécselned.

– És nincs újság, nincs rádió és nincs tévé.

– Igen, az sincs. Mindennap kijövünk ide. Délelőtt és délután is. Este meg a tyúkokkal fekszünk.

– És a kakasokkal kelünk – nevettem.

– Azt már nem!

Leterítettem a pokrócot és leheveredtünk. Karomat a fejem alá tettem és a kékes eget bámultam. Olgi a mellemre hajtotta a fejét.

– Nézd, mennyi fészek.

– Csakugyan, öt, hat egy fán.

Az ágak között ott lapultak a fészkek, amit csak most vettem észre, pedig mióta hanyatt feküdtem, őket is bámultam. Kicsik és nagyok. Volt itt szarka, vadgalamb, rigó, stiglinc fészek, de mind, mind üres.

Olgi oldalt fordult.

– Látod a madarak nem féltik a tanyájukat. Itt hagyták, elmentek délre telelni, még útlevelet sem kellett nekik kérni, aztán tavasszal visszajönnek ugyanide. De vajon biztosan megtalálják a régi fészkeket?

– Ne légy gyerek. A tudósok megállapították, hogy a párok mindig a régi fészkeket keresik fel tavasszal.

– Igen, az öregek. Ezt értem. De hová térnek vissza a fiatalok, akiknek nem volt saját fészük?

– Azok is ide, vagy a környékre, keresnek egy ágot és építenek maguknak.

– Látod, az ember a legundokabb.

– Miért?

– Mert nem építhet. Sokba kerül, annyiba, hogy el se merjük kezdeni.

– Ne vedd alapul a mi helyzetünket. Szerintem, nekünk még így is ideális tórsbérletünk van.

– Az igaz. Mi nem várjuk, hogy az öregek meghaljanak, hogy végre mi beköltözhessünk a szobáikba. Látod az a szép, hogy a madarak se várják.

Olgi megsímogatta az arcomat. Persze, persze, mi úgy élünk mint a madarak, csak nincs saját fészünk. Társbérletet kaptunk és milyen boldogok voltunk, hogy az is van. Nem kell közösködnünk senkivel. Igaz, nagyon kínos, ha nem mehetünk be a fürdőszobába, amikor szeretnénk, de hát azt a félórát ki lehet bírni, amíg a fürdőszobára várni kell.

Késő délutánig maradtunk az erdőben. Hazafelé menet bementünk a kisvendéglőbe, megvacsoráztunk, és kértem egy üveg bort, amit a pokróccal együtt hónom alá csaptam.

– Mit akarsz azzal a borral? – kérdezte Olgi nevetve.

– Semmit. Hosszú az éjszaka, megszámolom, hogy hány csepp van egy literben.

– Rendben, de sötétben, mert villanyt nem gyújtunk.

– Nem gyújtunk! – egyeztem bele kacagva.

Olgi csakugyan nem engedte. Sötétben vetkőztünk, szétdobáltuk ruháinkat és a két ágyat elválasztó deszkán át nevetve mászkáltunk át egymáshoz. Kopogtam a deszkán.

– Szabad?

– Azonnal, csak magamra kapok valamit.

– Hogy tudjak mit lekapni kegyedről.

Zsupsz, rá a dunnára.

– Hol van asszonyom?

– Megfulladok, te bolond.

A dunna repült, egy szék felborult.

– Körtölysz?

– Hogy vetted ki a dugót?

– Nem vettem ki, benyomtam az üvegbe.

– Be-be-be, benyomtad – szakadt fel Olgiból a nevetés olyan hangosan, hogy ijedtében a párnába fúrja az arcát. Leteszem az üveget, felnyalábolom Olgit, térdei válla gödrébe préselődnek és mint egy remegő kis állatkát szoritom magamhoz, míg csak fel nem jajdul az áhított fájdalomtól.

Amikor a hajnal hűvösen bekopogott a rácsos ablakon, felébredtem. Az üvegben egy cseppnyi bor sem volt. Nem számoltam meg az éjszaka. A dunna a felborult széken hevert, ruháink szanaszét. Olgi mint egy fázós kis cica, meztelenül, összegömbölyödve aludt. Az ágy szélén ültem és kábultan néztem. Mintha most látnám először ijfeszés hátát, kicsit megnyílt száját, párnás karját, apró ökleit, amit combjai közé rejt és eltakarja öle szénfekete foltját, mint egy titokzatos, örökké vágyott bánya bejáratát.

Felemeltem a dunyhát, óvatosan ráterítettem, aztán alábújtam én is, Olgi hátához simultam és abban a pillanatban már áthullámozott testén a remegés, megmozdult, és álmoságtól még gyámoltalanul mozgó kezével hátranyúlt, de ujjai érzékenyebbek voltak, mint a vakoké, tudták, hogy merre találják a bányája felé igyekvőt.

Tíz óra felé nyújtózkodva, ásítózva kimentem az udvarra. Az özvegyasszony a tornáccon üldögélt.

– Felkeltek, drágáim, akkor megyek csinállok egy kis reggelit – hunyorított – rántottát, sült szalonnával.

Olgi boldog volt, amikor meghallotta. A szalonnás rántotta ízlett, igaz nagyon éhesek voltunk mind a ketten.

– Köszörjünk, nénikém – törölgette kezét Olgi. – Isteni volt.

– Egészségükre, drágáim. Ebédet is főztek?

– Nem köszönjük. Megint kimegyünk az erdőbe.

– Menjenek csak, drágáim, nagyon szép idő van.

Négy óráig nem is volt semmi baj. Akkor feltámadt a szél és felhőket terelt maga előtt. Szemeikélni kezdett az eső, és hűvös lett. Hazamentünk. Az ablak mellé ültünk és olvastunk.

– Mi lesz a vacsorával? – kérdezte Olgi.

– Ha eláll az eső elmegyünk.

Nem tudtunk elmenni. Szüntelenül esett. Olgi fázott, magára terítette a pokrócot. Az öreg néni forró teát hozott be meg száraz kolbászt és kenyeret. Kitűnő vacsoránk lett és megint korán lefeküdtünk.

– Aranyos asszony, hogy gondoskodik rólunk.

– Ühüm – dűnnyögtem.

– Ne légy olyan morcos, holnap elmúlik a rossz idő és megint mehetünk az erdőbe. Másnap valóban nem esett, de nagyon hideg volt. Csak délbe mozgattunk ki ebédelni. Fáradtan és álmosan, mert egész éjszaka alig hűnytuk le a szemünket. Tizenegy óra tájban hangokat hallottam a másik szobából.

– Vendége van az özvegynek. Hiába, öregasszony nem vénasszony – kuncogtam.

– Ne bolondozz. A nagymamád lehetne.

– Hát hallgas csak.

Odaát széket toltak, tányér, kanál csörömpölés hallatszott, aztán hangos beszélgetés, mintha vitatkoztak volna. A szavakat nem lehetett érteni. Feszülten figyeltünk, moccanni sem mertünk a tornyos ágyban. A beszélgetést sírás váltotta fel, aztán megint tologatták a székeket és tányérokkal zörögtek. Hajnali négykor csendesedtek el. Addig mi sem bírtuk lehűyni a szemünket.

Reggel halkan, óvatosan mentem ki az udvarra. Az özvegyasszony a tornácra álldogált.

– Felkeltek, drágáim? Csináljak reggelit?

– Nem, nem, köszörjünk. Elmentek a vendégek?

– Vendégek? Nem jár hozzám senki, már kilenc éve, csak Vas Mari, a koma-asszony. De az is ritkán.

Visszamentem Olgihoz.

– Te Olgi, azt mondja nem járt nála senki.

– Biztosan nem akarja az orrunkra kötni.

– Lehet – dörögtem.

Éjszaka mínusz kettő volt. A kályha alig melegített. Pedig megint nem aludtunk egy szemernyi sem. Este tizenegykor odaát ismét megkezdődött a zaj, a lárma, a hangos beszélgetés. Az ajtóban nem volt kulcs. Odatoltam az asztalt, mert Olgi félt, hogy részeg alakok törnek ránk, levetközni is félt. Nadrágban, pulóverben gubbasztott az ágyon.

– Nem bírom tovább, utazzunk el.
– Jobb is, ha elutazunk. Itt már nem pihenünk. Pedig olyan szépen indult minden.

– Jél – sikít fel Olgi az ablakhoz ugorva. – Esik a hó!

– Ne bolondozz.

– Gyere, nézd meg.

Nagy pelyhekben szállongott. November tizennyolcadika volt. Egy óra múlva már fehér volt minden. Szomorúan üldögéltünk a szobában. Nem maradunk tovább. Pesten legalább moziba, színházba mehetünk, itt meg csak a kisvendéglőbe meg vissza. Hóra, télre nem számítottunk, nem hoztunk téli felszerelést.

– A délutáni vonattal utazunk – mondtam.

Olgi azonnal csomagolni kezdett. Az özvegyasszony sajnálta, hogy már megyünk, azért a pár napért még pénzt se akart elfogadni.

– Jöjjenek máskor is, drágáim, jöjjenek.

Olgi mosolyogva bólogatott.

Mire kiértünk az állomásra a vonat már elment. A következőre négy órát kellett várni. Megkértem az állomásfőnököt, hogy letehessük a csomagot, aztán bementünk a városba, a kisvendéglőbe.

– Kellemetlen idő lett önökre – mondta a pincér. – Ki hitte volna? Ősz nem is volt

– Nyár se nagyon.

– Meddig maradnak?

– Ma már utazunk.

– Ugye maguk az özvegynél laktak, a hegyoldalon?

– Igen.

– Nem volt semmi baj?

– Nem. Miért?

– Lakott nála egyszer két diák, azokat nem akarta elengedni.

Olgi rábámult.

– Na, nem olyasmi miatt – mosolyodott el a pincér. – Abból már kiöregedett.

– Na, na – nevettem. – Az éjszaka is vendégek voltak nála, azelőtt éjszaka is.

A pincér arca megnyúlt. Kendőjével az asztal lapját törölgette.

– Igen tudom, mert hallottam, hogy elkísérte. Tudnak valamit?

– Semmit – vontam vállat. – Néhány napja jöttünk.

– Igaz, de az emberek szeretnek beszélni... Négy fia volt – egyenesedett ki a pincér, – kettő a háborúban maradt oda, az urát baleset érte, meghalt, a harmadik fia a bányában maradt, az újságok is írtak róla. A negyediket ötvenhatban lőtték le Pesten, belekeveredett egy utcai harcba, azt mondják. Négy nagy lakodalmat akart és csak temetett.

– Szörnyű – rázkódott meg Olgi. Közelebb húzódott, belémkapaszkodott.

– Szinte hihetetlen – mormogtam magam elé. Egy pillanatig magam előtt láttam az özvegyasszonyt, kékes, fénytelen tekintetét, amint ott ül a tornácon és a messzeségbe bámul. – És... és mondja csak, kik járnak hozzá éjszaka?

A pincér felvonta szemöldökét.

– A fiai. A fiainak a lelke. Néha elkíséri őket az állomásra, hangosan beszélget, zsörtölődik velük. Otthonról ritkán mozdul ki, akkor is csak a piacra, a boltba, bevásárolni. Elnézést... rögtön hozom...

Elsietett. Nem emlékszem arra, hogy mit rendeltem. Forró kolbászt hozott. Szó nélkül megettük. Olgi nem akart inni, én egy féldeci rumot kértem.

Fázósan, dideregve baktattunk az állomásra. Olgi erősen szorította a karomat. Éreztem, hogy reszket. Az erdő, ahová feljártunk beburkolózott az alkonyba. A fákon fekete foltok jelezték az üres fészkeket. A novemberi tél fehér hósipkát rakott rájuk.

A vonatban meleg volt, Olgi bevetette magát a sarokba.

– Fáradt vagyok. Úristen, hogy én milyen fáradt vagyok – mondta és becsukta a szemét.

A vonat zakatolása hamar elringatta. Vállára hajtottam a fejemet, megpróbáltam elaludni én is, de nem tudtam. Minduntalan felriasztott az özvegy hangja: Jöjjenek, drágáim, jöjjenek! A hósipkás, üres varjú fészekbe hívogatott.

Ilyen rosszul sem töltöttük még el a szabadságomat, mint az idén.

Megkönnyebbülten sóhajtottunk fel, amikor a vonat befutott a havas pesti pályaudvarra.

SOLYMOS IDA

Fölkopogsz

Messze vagyok s te messze vagy
múltamba internáltalak
Naptári napját sem tudom,
hogy utoljára láttalak,
ne kopogj bennem, mint a rab.

Szónok nem ágál, ahogy én,
vagány különbül nem vigad.
E kocsma félfölddel fölé,
világvégi vad hó szakad,
ablak és ajtó hó-födött,
eget, vizet lep, nincs vonat.
A füst, a bűz, a szenny kövér
fodrokban torlad, reng a szél.
A kocsmakémény trombitál.
Üveg csörög. Sakál-magány
üvölt a virtus hacacaré
gőzéből. Íme a parádé
liturgiája itt fogan:
ki púpos volt, itt púptalan.

**Kettéped a gondolat.
Istennek hála, hó szakad,
beföd utakat, agyakat,
semerre nem szalad vonat.**

**Pocsolya-szürke lett a lámpa...
A Jézussal dehát miért?
A löre gégémen akad:
nem volt, vagy nincs is hóesés?
Fölkopogsz. Arcomból kilépsz
s megállsz hátamban, mint a kés.**

VIDOR MIKLÓS

Boritékolt lépés

Szíjas, vájtképű fickó volt Konoki. Összemorcolt homloka alatt egybenőtt sűrű, fekete szemöldöke, mint a balsors drapériája. Huszonegynéhány éves korára már leszámolt vele, hogy nemcsak testi megjelenése, de pusztán neve is kihívja a mindig ugrásra kész emberi rosszindulatot.

Már kisfiúkorában ő volt az a gyerek, akit a vígan kezdődő homokozás, vagy labdázás végén – örök titok, miért – törvényszerűen összevernek. Helyzete az iskolában mit sem változott. A túlsó sarokból jött sűgásért őt vonták felelősségre, a gazdátlan gaztett halálos biztonsággal az ő nyakába szakadt.

Előre visolygott azoktól a kikerülhetetlen helyzetektől, mikor egyetlen jobbra vagy balra húzott tollvonáson dől el az ember sorsa. Ahol másnak egyenlő esélye volt rá, hogy a dolga jól vagy balul üssön ki, Konoki főhajtvá várta az eredményhirdetést. Nem is kellett csalódnia.

Lassan beidegződött, hogy a fiaskók eljegyzettje. Számot tartott erre a rangra s megzavarta volna, ha egyetemi fölvétele sikerül, vagy szóbaáll vele az a fiatal lány, akit néma kalapemeléssel mert csak köszönteni. Mind szótlanabbá vált, sötét szeme visszatükrözte a külvilágot, de áthatolhatatlan maradt.

Öntudattal viselte sorsát. Hivatalából hazafelé menet mámoros képzelgésekkel gyötörte magát. Egyik kedvenc ábrándja volt, hogy odalép a lábatlan, utcai cipőtisztához, fölcusztatja fekete cipőjét a kis számolyra s szótlannal várja, hogy elkezdjenek dolgozni rajta a szorgos fényesítő kefék; – s akkor a nyomorék tekintete fenyegetően fölvilan: „A magáét? – semmi pénzért!” Erre Konoki kielégül-

ten kiálthatta vissza a torkában gyülemelő választ: „Köszönöm! Tudtam!” – s mint az utcák üldözöttje, rohant tovább a forgatagban a következő megaláztatások elé, hogy a busz lépcsőjéről lesodorják, vagy a zöld lámpa védelme alatt menekülők tömör oszlopától őt, egyedül őt intse magához a rendőr, hogy szabálytalan közlekedésért megbüntesse.

Ezek a jelenetek túláradó találékonysággal váltották egymást fejében. Már nem emlékezett rá, melyik történt meg vele, melyik volt fontázia. Fejlődésének egyik közelebről alig meghatározható pontján pattant ki agyából a boritékolt lépés ötlete, mely a sakkversenyek félbeszakadó játszmáiban kerül sorra. Nem mintha döntő változást remélt volna tőle. Csak vissza akarta vágni a sors képébe az elé hajított kesztyűt, hogy egy pillanatra a magasba hágjon, s még látványosabb legyen lezuhanása.

Első boritékolt lépését hivatalában adta le főnökének. Mikor beszólították a főnöki szobába, gépírónője riadtan fedezte föl arcán a pillanathoz egyáltalán nem illő hetyke mosolyt. Ekkor egyedül Konoki tudta még, hogy zsebében lapu! a leragasztott boriték. Megállt a főnök fedezékszerű íróasztala előtt, végighallgatta a korholó, számonkérő és fenyegető szónoklatot, majd válasz helyett előhuzta zsebéből a kék boritékot.

– Méltóztassék elolvasni.

A főnök meglepetten vette át, kibontotta. Két nappal korábbi dátum díszelgett a lap élén. Követte a szöveg:

„Őn, mint hivatali főnököm, e hét közepén magához rendel majd, hogy felelősségre vonjon olyan mulasztásokért, melyek bizonyíthatóan nem engem terhelnek. A bizonyításra azonban nem lesz módom. Önnek ellenőrlhetatlan lelki szükséglete, hogy beosztottjai közül időnkint lehordjon valakit. Nem tehet róla. Tudomásul vettem. Mindketten teljesítjük mélyebb hivatásunkat. Ön elköveti az igazságtalanságot, én eltűröm. Konoki.”

A főnök elvörösödött, majd elzöldült. Színe változása közt egy átmeneti pillanatban megkérdezte:

– Mi ez, Konoki?

– Boritékolt lépés.

A főnök kinyitotta, becsukta, majd újra kinyitotta száját. Nem mintha szólni akart volna, csupán levegő után kapkodott. Különben is volt benne valami halszerű. Harcsára emlékeztető, lapos feje mint egy hálóból, emelkedett ki inggálérjából.

– Maga... maga sakkozik velem... ?

– Nem önnel, főnök úr, – bölintott elszántan Konoki. – Ön egyetlen figura csupán a táblán, akit most kellemetlen helyzetbe hoztam.

– Mars ki, – mondta elhalóan a főnök, mert magas volt a vérnyomása.

Konoki igen udvariasan meghajolt és elhagyta a szentélyt.

Nemsokára fizetésemelésre került sor az osztályon. Nyilvánvaló volt, hogy nem mindenki részesülhet benne. A tisztviselők bizonytalanul latolgatták esélyeiket. Konoki távol tartotta magát a találgatásoktól, őt nem gyötörte kétség. Aznap leli

egyensúlyát kellőképp megalapozta, hogy rágyujtáskor egy lepattanó gyufafej ki-egette új nadrágját. Lesimitotta térdén a pörköltbarna lyukat, fölkel, besétált főnöke titkárnőjéhez, s kihallgatásra jelentkezett.

– Nos, Konoki? Van valami jelenteni valója? – nézett rá gyanakvóan a főnök.

– Csupán a fizetésemeléssel kapcsolatban volna egy szerény észrevételem, – mondta illő tisztelettel Konoki.

– Észrevétele?

– Természetesen pusztán elméleti jellegű.

A főnök gonoszul elmosolyodott. Fiókjában volt-már a jóváhagyott lista. Ebéd-idő után szándékozott kihirdetni beosztottjai előtt.

– Hát csak tessék, tessék.

Konoki tévovázott egy picit, aztán zakója zsebéből előhúza a második borítékot

– Már megint kezdi – zökkent hátra a főnök.

– Nem kérem, csak ragaszkodom hozzá, hogy dátumszerűen legyen lerögzítve a véleményem, mely mindig megelőzi a tényeket, – s aztán a tények igazolják.

– Olvassa föl! – hátrította el a főnök.

Konoki föltépte a borítékot. Először a keltezését olvasta föl, a tegnapi dátumot. Aztán belefogott:

– Tehát: „A fizetésemelések során Ön, mint hivatali főnököm, megkövesült ellenszenvé folytán engem magasabb fizetésre érdemtelennek tartott.”

A harcsafejú gúnyosan elmosolyodott:

– Inszinuál, mi? Hanem most ráfizetett! – és izgatottan matatni kezdett fiókjában a lista után, majd meglobogtatta és rábökött Konoki nevére:

– Itt van! Tessék! Tessék megnézni! Otven forintos fizetésemelésre javasoltam! Ehhez mit szól?

Konoki rendíthetetlenül intett, mint aki túl van a gyerekes meglepetéseken, az ő eszén már nem járhat túl az élet.

– Méltóztassék végighallgatni! Ez csak az első mondat volt. Itt folytatódik. Tehát „Azonban múltkori borítékolt lépésem hatására más megfontolásai támadtak. Ön azt gondolta: ha nem emeltetem meg Konoki fizetését, azt hiszi majd, bosszút akarok állni rajta. Az aljas gyanú elhárítására – érdemli, nem érdemli – töröljük ki a szemét néhány forinttal, akkor befogja a száját.”

Konoki fölnézett:

– Eddig az ön gondolatai, s utánuk az én válaszom:

„Csakhogy nekem az efféle emelés nem ér annyit, hogy hozzásegítsem önt ehhez az olcsó lelkiismereti flastromhoz. Tehát őszintétlen jószándékát tisztelettel visszautasítom.”

Válaszul második borítékolt lépésére, Konokit sürgősen áthelyezték.

Ha a következő borítékolt lépés néhány hónapot váratott magára, azt nem a megrendülés, csupán az alkalom hiánya okozta. Míg aztán össze nem akadt az utcán Konoki az elnökkel, amint épp kocsijába készült beszállni. Valaha osztálytársak voltak, s Konoki emlékezetében úgy maradt meg, mint aki a leglendületesebb fenékberúgásokat osztotta ki, – ennek következtében már az iskolapadok közt el-

nöknek számított. Most barátián invitálta maga mellé Konokit, ez az ellenszenvesen csúf arcú ember azonban szívesebben járt gyalog. Legföljebb annyit ígért meg, hogy egyszer majd fölkeresi az elnököt hivatalában.

Mikor egy idő múlva beállított a párnázott ajtókkal védett szobába, az elnök a régi kedélyességgel fogadta. A beszélgetés hamarosan társalgássá vékonyult, s mikor Konoki a „Hát mesélj, mesélj öregem, hogy megy sorod”-ra fanyar legyintéssel válaszolt, az elnök zavartan köhécselni kezdett:

– Tudod, öregem, régi cimborák vagyunk – és te most azt képzeled, nekem csak egy szavamba kerülne, hogy . . . de hát nem olyan egyszerű az, nézd csak . . . engem köt ez az . . .

Ennél a félbetört mondatnál nyugtatta át Konoki harmadik boritékolt lépését. Az elnök az hitte egykori osztálytársa életrajzát tartja kezében, s rosszul mimelt érdeklődéssel kezdte el olvasni. De mindjárt fölszaladt a szemöldöke.

A tömör elaborátum fölvilágosította róla, hogy Konoki nem kíváncsi rá, mennyi a gondja, baja, felelőssége, sőt az sem érdekli, miért nem tehet érdekében semmit – annál kevésbé, hiszen nem is kérte a támogatását. Látogatásának egyetlen célja a boritékolt lépés átnyújtása volt. Egyebekben senkitől semmit nem vár, most és mindörökké, ámen.

– Öregem – mosolyodott el az elnök – ez valami új: a gimnáziumban nem volt ilyen humorod. Így szoktad csinálni másokkal is?

– Persze. Nehogy hülyének nézzenek.

– És mit szólnak hozzá?

– Hol kirúgnak, hol áthelyeznek. Ahogy előre jelzem.

Az elnök egészen jókedvre derült. Mindjárt másképp forgatja a lapokat az ember, ha tudja hogy babba játszik!

– Hát ez fényes! Mesteri, öregem! Patentíroztatni kellene!

– Minek? Vonta meg a vállát Konoki. – Hogy a Szabadalmi Hivatalnak is átnyujtsak egy boritékolt lépést, amelyben elmondom helyettük, miért nem kapok a szabadalmamért egy vasat sem?

Az elnök kivirult:

– Igazi puritán vagy! Az elvek embere! Csak gratulálhatok!

Mondott még néhány fölszabadítóan kedveset Konokinak, aztán kegyelemmel elbocsátotta. Sokáig állt még az ablakban, egészen addig, míg meg nem pillantotta a főbejáraton távozó széllelbélelt alakot. Egy kicsit megfájdult a szíve. Ha ő ilyen szabad lehetne!

Becsöngette titkárnőjét. Arca már zord volt, hivatalos.

– Kérem, Irénke ha ez a Konoki bármikor jelentkezik, akár telefonon, akár személyesen nem vagyok itt, nem érek rá, nem fogadhatom. Érti. Elvégre nem tölthetem az időmet félbolondokkal!

Játék

Két gyerek-gally közül
melyik az erősebb?
Fogják a pókfonált
és nekigyürkőznek.

Húzzák a két végét,
izmuk is kidülled.
Feszítik, rángatják,
hogy belezöldülnek.

Akkor szalad

Nagy fű, rengeteg gaz,
indáznak a magasba,
éjszaka kimerészkednek
a kukoricásból, betörnek
az elhagyott, lakatlan
tanyába,

a napra, a holdnak udvarára
ránő a dudva, előkerülök
valahonnan, s a földön futó
porban, hatalmas fűből,
füstben az ősember akkor
szalad el.

Piramis

e
hatalmas
kolosszust
millió ember rakta
óriás kövekből fel az égig
meghalt tízezer izmaik pattogtak
mint sós kötél a szélben dagálykor
s ma rejtett folyosók mélyén egyetlen szikkadt
múmia mered a homályba vak szemében örökös közöny

AZT MONDTÁK: igaz ember.
Ismerte a járást a mezőn,
nem futott öklök elől,
a magányt magárahúzta.

Azt mondták: igaz ember.
A sírba önként belépett,
s a földet vihogva lökték
megfakult homlokára,
kik
azt mondták róla: igaz ember.

KONTÓ ISTVÁN

Fetya

Fetyának tetszett, hogy a sírkövek vonalban és ikszben fedik egymást.

– Te Fetya – mondtam neki – elhiszed, ha ezek szellemjárásra visszatérhetnek, mind elmozdítanák a köveket?! Tiltakozásul . . .

Merengve álltunk az idegen katonatemető előtt.

Fetya sokáig hallgatott, majd zokogásba tört ki. Tán jeltelen sírban fekvő szüleit siratja – gondoltam. Később jöttem csak rá, más húrok rezdültek meg bensőjében. A tanárok gyanakodva méregették, mikor egy-egy történelmi félremagyarázást vagy hamis verselemzést megakasztott. Néha kinevették lázongásáért. De másként nézték ezentúl, másként kezelték.

Miért sírt hát? Mi történt vele? E napon a valóság-látása elűzte tizennyolc évi szorongását. Míg az egyéniség-tipró fegyelmen és a halál utáni tehetetlenségen tűnődött, megérezte, hogy önállósága hiányzott. . .

Szombat volt. Az utolsó óráról elkéredzkedtünk Zsuzsa nénitől. Kérdőn nézett ránk. Szégyenünkben csak suttogva mertük közölni, munkára szeretnénk menni. Az osztály két legszegényebbje voltunk. Ha eddig csak leközelően bántak velünk, most szűrt a tekintetük.

Fetya három évi kollégiumi együttlét után lett barátom. Állami gondozott volt. Tele gátlásokkal, bizonytalansággal. Ha valamiért lelkesedett, vagy valaminek örült, csak pillanatokig tartott. Hirtelen komorrá vált az arca, mintha megbánta volna mosolyát, vagy mintha a kapott ajándék elértéktelenedett volna a kezében.

A Nyugati pályaudvar teherrakodóján, a rampán próbáltunk szerencsét. A Rampa vendéglőbe nem ülhattünk be, fillér sem volt a zsebünkben. Egyébként se tudtuk volna elviselni a fojtó füstöt, amely szünet nélkül kavargott. Pár lépésnyire volt a felvételi iroda ajtaja, amely a sok kilincseléstől rozoga lett. Beléptünk. Az előtérben idős raktáros őrizgette a csákányokat, lapátokat. Nyakán lógott a bőr, mint a baromfiudvarok kopasz kakasán. Érdeklődtünk, milyenek a lehetőségek.

– Semmilyenek – krákgotta. – A vasút rosszul fizet. Mindent megváltoztatott a demokrácia, csak a vasút háztartását nem. Mondjuk, maguknak így alkalmissal megéri, ha . . . – és elsorolta, hogy fizet a szén, a sóder, a fa-kirakodás.

Jobbra ajtó nyílt a váróba. Szemben kisablak, körös-körül padok, középen asztal két paddal. Sokan gubbasztottak már bent. Még jutott hely az asztalnál. Csak a kisablak nyikorgására emelkedtek föl a fejek, aztán visszahanyatlottak.

Fetya közelebb húzódott hozzám, nehogy tetűt kapjon a szomszédjától.

– Nézd a merev tekinteteket! – bökött meg. – Vajon vibrál-e agyukban gondolat? – Ujjamat tettem a szája elé, hogy ne lefetyeljen.

Egy-egy újonnan érkező jónapot-ja törte meg az egyhangúságot. Ha valaki kérdezősködött, kurta böffentés volt a válasz olyasforma hagsúllyal, hogy ne macerálj, majd meglátod.

Este hatig négy cédulát adott ki a tisztviselő. Két órai fülelés után csengett fel újra benn a telefon. Többen ismerték egymást. Egy bólintás elegendő volt, hogy a soron következőhöz csatlakozzék a kiválasztott.

Égész éjszaka nem csengett a telefon, nem mozdult a sárga fény a kisablakon. Néztem az alvókat, ruházatukat. Befáslizott lábak, szakadt piszkos gúnyák, borotvátlan arcok. Szántam ezeket az embereket, akik munkával akarnak falatot keresni, nem úgy. Szótlanságukban törvény volt. Nem vágott egyik sem a másik elé, mint az orvosnál vagy a közértben. Mind kívárta a sorát.

Feri is fölengedett irántuk, mert elfogadta a feléje nyújtott cigerettát.

Ezen az estén voltam a legszegényebb és a leggazdagabb is. Nem tudtam irigyelni a lányt, akit szülei reggelenként autóval hoztak a technikum elé, – mint ahogy a disznópásztor sem irigy a festőművészre.

Hajnali ötkor sűrűn csengett a telefon, kaptunk is rövidesen egy cédulát. Solymárra irányítottak. A forgalmista álmosan fogadott:

– Menjetek hátra a raktár mögé, ott van feldöntve két csille, toljátok be a vagonba.

– Ennyi az egész? – futott ki a megrökönyödött Feri száján.

– Ennyi. Ha siettek, eléritek a fél nyolcast.

De mi nem értük el a fél tizest sem. A csilléket ládabarrikád vette körül, mind félre kellett raknunk. Egyik csille – miután fölállítottuk – tengelyig süppedt a sárba. A vagonajtó is makacszkodott, csak jó félórai udvarlás után engedett.

A forgalmista délelőttjét bearanyozta kínos piszmogásunk. Tisztes távolból szurkolt nekünk.

– Ki tudja – sziszegett foga között Fetya – nem attól fél-e, hogy feltörjük a raktárat?

Mikor a nadrágom kényes része szétpattant, közelebb jött a bakterunk és bevallotta, egész héten nem nevetett ennyit. Sőt, még azt is megmutatta, hol találunk deszkát, amelyen a csilléket begörgethetjük. Végül felvezette teljesítményünket a munkalapra.

Másfél óra volt a vonat indulásáig. Kibotorkáltunk az út felé, a távoli buszmegállóhoz. A műútnál feküdt a temető ahol elméláztunk.

A kalauz elfogadta a vasúti igazolást, különben kutyaagolhattunk volna Pestig.

A rampánál tizenennyolc forintot kaptunk – ketten.

A kollégiumban Fetya szétterítette tenyerén a kilenc forintot és mindenkinek mutogatta.

UTASSY JÓZSEF

Esti kérdés

Egy kis tücsök
tanyát ütött szobámban,
s dalába bújt
clőlem, hogy ne lássam.

Vajon egyszer
majd nekem is el lehet
sorok közé
temetni a testemet?

A szűz

Addig-addig játszott velem;
egy éjjel haragomban
beugrottam az ablokán
hónom alatt a holddal.

VADÁSZ FERENC

Macskalyuk

Részlet a „Föld alól a fénybe” c. megjelenő regényéből. A könyv Skolnik József életéről szól, aki 1941–42-ben illegálisan visszatért Magyarországra, és Rózsa Ferencsel, Schönherz Zoltánnal együtt a Párt Központi Bizottságának titkára volt. A történet 1933 nyarán játszódik.

Amikor Fülekre érkeztem, kellemes tavasz volt. A fák lombosodtak, a fű zöldellt, a virágok sok színben pompáztak. Ebben az öltözékében a legszebb a természet. Csak aki az élet szépségeit szereti, az tud örvendezni a természet szépségeinek. Az élet nem volt szép : sok lelkierő kellett hozzá, hogy az ember bizni tudjon a világ megváltozásában.

Németországban Hitler haramiái bokáig gázoltak a vérben. A kapitalista világ többi országában a legjobbak is csak tiltakozhattak, a fasizmus elleni cselekvő, hatékony fellépésre kevés lehetőség adódott.

A füleki zománcárugyárban, a ragyolci szénbányában, a losonci posztógyárban sok-sok munkást keserített el a kizsákmányolás. A legnagyobb feszültség a kőbányában volt érezhető. Minden áldozatra késznek látszottak a munkások, hogy megjavítsák helyzetüket.

A zománcédénygyárban is benyújtotta a munkások követelését az üzemi bizottság. Ott tizenkét-tizenhárom éves gyerekeket alkalmaztak alacsony bérért a zománcégetőben. Sokuknak egy-két évi munka után tönkrement a tüdeje.

Az osztályharc erősödött, s már kirajzolódtak a frontok körvonalai. Legforróbb helyzet a macskalyuki kőbányában volt. Ez a kőbánya kivételes helyzetet élvezett, mert a csehszlovák-magyar határ pontosan kettéválasztotta. Fele Magyarországhoz, fele Csehszlovákiához tartozott. A munkások is végyesen jártak ide, ki innen, ki onnan. Az összefogásban persze ez nem zavarta őket. Tudták, hogy országaik politikája sok tekintetben ellentétes, de rájuk ezidőtájt nem hatott sem itt, sem ott a nacionalista, a sovinizta uszítás. A macskalyuki kőbánya dolgozói saját bőrükön érezték a cseh és magyar burzsoázia érkakazonosságát, érezték összefogásukat is, amikor a munkások megtaposásáról volt szó. Ha a munkások a követeléseikkel kezdtek foglalkozni, megjelentek a bányában a csehszlovák és a magyar csendőrök. Az urak is teljes egyetértésben léptek fel a proletárok ellen. Az urak is, a csendőrök is egységben álltak a kőbányászokkal szemben, de a munkások ettől még csak elszántabbak lettek, s elhatározták, hogy a sztrájkot alkalmazzák feyverül.

Hadd mondjam el, hogy az eltelt csaknem negyven év alatt, ha a nacionalizmusról volt szó – és sajnos sokszor volt róla szó, mert nem egyszer döntötte szerencsétlenségbe a népet a nemzeti türelmetlenség –, gyakran gondoltam a macskalyuki bányára. Jelképes jelentőségűnek érzem, ami ott a két világháború

között lejátszódott. Odafönt a felszínen húzódott a határ. A két ország urai vadul acsarkodtak egymásra. Az egyik oldalról a cseszkit, a tótot szidták, a másik oldalon a magyarszkit. Folyt az uszítás, a nép lelki felkészítése az összecsapásra, a háborúra. A szuronyok egymásra szögeződtek. A nacionalizmus a templomokat sem kerülte el. Vágsellyén Hamvazószerdán a szlovák Mahácsek plébános, amikor a magyar hívők rákezdték a „Mi gyarló emberek” kezdetű énekekre, káplánjával együtt félbeszakította a hamvazást és kiabálni kezdett: Itt ne bőgjetek magyarul, mert zavarja az istentiszteletet. . .

Odalenn, a macskalyuki bányában két országból jött munkások fejtették a követ, egyformán kevés pénzért, egyformán nehéz sorsban. Ha ők megértették egymást és együtt követeltek emberibb körülményeket, akkor odafent az urak uszítását és a fegyverek szembenezését felfüggesztették, mindenki és minden ellenük fordult. A nacionalizmusnak, a nemzeti elnyomásnak mindig a dolgozó emberek, a munkások az áldozatai, s halálos ellenségeik a haszonélvezői.

Verőfényes júniusi reggelen indultam útnak Fülekről a macskalyuki kőbányába. Amikor felnéztem a sziklahegy ormán magasló várromokra, a hét évszázad előttről fennmaradt legenda jutott eszembe, Falkosról, a garázda, rabló füleki várúrról, akit azzal büntetett a székesfehérvári országgyűlés, hogy meztelenül álljon ki vívni egy páncélos vitézzel. A mi korunkban nincs eféle igazságtevés – mondtam magamban –, most a tisztességes, a becsületes és a jószándékú a meztelen, az erőszak és a megfélemlítés jár tetőtől talpig páncélban.

Hegyes-dombos erdei ösvényen vitt az utam. Ez az ösvény csak gyalogjárásra volt alkalmas, de szebbet nála ritkán láttam. A zöld sok árnyalata, a virágszirmok ezer színe, a madárcsipsergés szinte elandalított. Nyugodtnak éreztem magam, s arra gondoltam, miért nem ilyen igazságos, miért nem ilyen kiegyensúlyozott a társadalom, mint amilyen a természet? Aztán rádöbentem: ez csak az emberre hat így, hiszen a természet világában is élet-halál harc folyik, ösztönös, tudat nélküli persze, de kiméletlen harc. Ilyen volt az ember élete is sok ezer évvel ezelőtt, amikor még szerszámot sem tudtak őseink készíteni. Aki erősebb volt a másikinál, azé lett a zsákmány. A természetben a létért való küzdelem törvénye éppen olyan, mint ezer vagy millió évvel ezelőtt.

Ilyen gondolatok foglalkoztattak, amikor a kőbánya közelébe értem. Fel is jutottam már a magaslat tetejére, ahonnan végig lehet látni az egész környéket. Innen vezetett az út a bánya bejáratához. Ahogy a csúcsról lenéztem, két csendőrt pillantottam meg, amint éppen törtettek velem szemben a gyalogösvényen. Gyorsan egy közeli bokorba bújtam, el keli kerülnöm a találkozást. Oldalt volt egy mélyedés, s egy bokorszerű sűrűség. Odakúsztam, s mögé bújtam óvatosan. Szerencsém volt, mert kutya nélkül jöttek. Elmentek mellettem. Vártam, amíg a domb mögé kerültek, aztán folytattam én is az utat.

A SZTRAJK

Kiss István vett észre elsőnek. Kijött a bányából, hogy üdvözljön.

– Hogy vagytok, Kiss elvtárs? – kérdeztem. – Milyen a hangulat?

– A hangulat jó – felelte. – Teljesen egységesek vagyunk. A magyarországiak is a sztrájk mellett vannak. Az itteniek is. Tegnap munka után összejöttünk és elhatároztuk, ma bemegyünk az irodába és megmondjuk: addig nem dolgozunk, míg nem teljesítik követeléseinket.

– Ez nagyon jó... – mondtam –, de alaposan fel kell készülni. A csendőrök brutálisak lesznek, a magyarok különösen.

– A csendőrök már megszagoltak valamit – bólintott Kiss István – kinn is voltak. Engem letartóztatással fenyegettek. Nem ijedtem meg tőlük, azt mondtam nekik: mi senkit sem fogunk bántani, csak a törvény által engedélyezett bérsztrájkba lépünk, ha nem teljesítik követeléseinket.

– Mit feleltek?

– Kiss, ne csináljanak marhaságot, mert nagy baj lesz.

– Te is jól tudod – erősítettem meg én is –, hogy ez nem egyszerűen macskalyuki sztrájk lesz. Ez kezdete lehet a többi üzem sztrájkjának. A kőbányai sztrájkolókhöz csatlakozhat a füleki zománcgyár és talán a ragyolci szénbánya is. Ezt tudják a csendőrök is és ezért várható, hogy kemény összecsapás lesz. Én azt tartanám helyesnek – mondtam nyomatékkal –, hogyha a sztrájkot megkezditek, ne menjetek haza a befejezésig. Itt nem tudnak benneteket letartóztatni, mert véditek egymást. A kövektől félnek a csendőrök. A magyarországiakat is meg kell győzni, hogy ne hagyják el a bányát. Inkább egy nappal később kezdjétek, hogy alkalmatok legyen elhozni hazulról a szükséges dolgokat,

– Igazad van – helyeselt Kiss István, aki a bányában működő egyik pártsejt titkára. – Én azt tartanám célszerűnek, ha a mai gyűlésen mindezt megbeszélénk.

– Rendben van – egyeztem bele. – A gyűlésen én is részt veszek. Az irodába is bemegyek veletek, mint a szakszervezet megbízottja. Most menj a munkahelyedre.

– Igazad van, jó lesz már visszamenni.

Elbúcsúzott.

– Délután háromkor ott leszek – mondtam neki.

Visszasiettem Fülekre. Embereket küldtünk ki a korláti kőbányába, a ragyolci szénbányákba, hogy adjanak hírt a macskalyuki bérmozgalomról. Készítsék elő őket a csatlakozásra. A kiküldöttek olyan utasítást kaptak, hogy maradjanak ott és segítsék a bérharcot megszervezni. Ebédszünetben én találkoztam a zománcgyárban dolgozó pártsejt vezetőivel. Megállapodtunk, hogy ők is erősítik a bérmozgalmat és ha a macskalyuki sztrájk sikeresnek ígérkezik, ők is csatlakoznak.

A gyűlés kezdetére Macskalyukra érkeztem. Elhatározták, ha a következő nap délig nem teljesítik követeléseiket, leteszik a szerszámot és az üzemet nem hagyják el a sztrájk végéig. Megválasztották a bizottságot, amely bejelenti az igazgatóságnak, mit határoztak.

Én is bementem az irodába. Az üzemvezető szörnyen ideges lett, mindjárt a telefonért nyúlt. Figyelmeztettem, ne hívja a csendőröket, mert az esetleges bajokért ő felel.

Az üzemvezető elfeketedett szájszállal hebegett:

– De kérem, én akkor is kihívom a csendőröket, a maguk emberei akár győzen is üthetnek bennünket itt az erdőben.

Letorkoltam.

– Ostobaságokat beszél, üzemvezető úr. Garantálom, hogy senki sem fogja önöket bántani. Egyébként ne gondolja, hogy félünk a csendőröktől. Ha kijönnek,

én nem tudom, nem is akarom megakadályozni a kövek röpülését. Ezekért ön fog felelni. Ahelyett, hogy kihívná a csendőröket, inkább intézkedjék, hogy a követeléseket teljesítsék.

Fellépésemmel kissé megzavartam őt. A csendőröket mégis értesítette. Nyilván így beszélték meg előre. Másnap délelőtt már ott termettek a túloldalról a kakastollasok is. Halálosan gyűlölték egymást a két szomszédos állam fegyveresei, de ezekben az órákban csodálatos egyetértésben igyekeztek a munkásokat leterrorizálni. Olyan elkeseredett hangulat lett úrrá a bányában, hogy jobbnak látták a visszavonulást. Behúzódtak az irodába. Mi pedig a szerszámraktárban tárgyaltuk meg a tennivalókat.

– Nincs más választásunk, ezt mindnyájan tudjuk – mondta Kiss István, a sejtítkár. – A leghatásosabb fegyver a sztrájk. Nem félünk a csendőröktől, nem engedünk magunk közül senkit elvinni. Ha nekünk békét hagynak, nem törődünk velük.

– Úgy van... úgy van... Éljen a sztrájk! – kiáltották a munkások.

Én is felszólaltam. A szakszervezet központja nevében üdvözöltem őket. – Lájjátok – mondtam –, hogy mennyire összetartoznak a csehszlovák és a magyar urak, meg a csendőrök is, ha a munkások kizsákmányolásáról és elnyomásáról van szó. Ha ezek egységesen lépnek fel ellenünk, legyen a mi egységünk is olyan szilárd, hogy beletörjön a foguk.

Amikor befejeztem, az iroda elé vonultunk. A bizottsággal bementem az üzemzetőhöz.

A macskalyuki bánya valamennyi munkása sztrájkol – mondtam. – Igyekezék intézkedni, hogy az írásba foglalt követeléseket mielőbb teljesítsék. A sztrájk ideje alatt a munkások nem hagyják el a bányát.

– Micsoda? Nem hagyják el a bányát? – kapkodott levegő után az üzemzető. – Mi ezt nem engedjük meg. Ha nem dolgoznak, nem lehetnek a bánya területén.

A csendőrök is közbeszóltak.

– Miféle újdonság ez. Majd mi megtanítjuk magukat.

– Önökkel nekünk semmi dolgunk sincs – feleltem. – A bánya munkásai és a tulajdonosok között folyik a vita.

– Maga a füleki kommunisták párttitkára – kiáltotta az egyik csendőr.

– Nincs joga a szakszervezet nevében beszélni.

KITILTANAK „ÖRÖKRE”

Paprikás lett a hangulat. Mindenki szólni akart. Intettem, hogy várjanak és én válaszoltam mindenki helyett:

– Ahhoz nem kérünk engedélyt, hogy hol fogunk tartózkodni a sztrájk alatt. Vegyék tudomásul: itt a bányában lesz a sztrájkanya. Hogy van-e jogom a szakszervezet nevében képviselni a munkásokat, azt sem maguk döntik el. Ha a munkások megbíztak... .

A csendőrparancsnok felugrott.

– Bennünket ne fenyegetsen és ne oktasson!

– Eszembe sincs magukat fenyegetni. Illetéktelenül avatkoznak a tárgyalásba. Ha az üzemvezető úr mondani óhajt valamit a sztrájkolóknak, akkor a sztrájkbizottsággal beszéljen. Állandóan itt található. Vizontlátásra.

Sarkon fordultunk és otthagytuk őket.

A bányában egy jó területet választottunk „sztrájkanyák”. Ott már vágott kövek voltak, hogyha kell, legyen védőfegyverünk.

Újabb csehszlovák és magyar csendőrök érkeztek. Ezek szó nélkül bementek az irodaépületbe.

Napnyugtával visszatértem Fülekre, hogy a harc kiszélesítésének megszervezésével foglalkozzam. A munkásotthonban már várt a szakszervezet központjából a titkár. Megbeszéltük a helyzetet és úgy határoztunk: mindent elkövetünk, hogy más üzemek is kövessék a macskalyukiakat.

Már éppen készülődtünk, hogy elmegyünk enni valamit, amikor berontottak a csendőrök. Tele lett velük a munkásotthon irodája és udvara. Voltak vagy negyvenen. Mindkettőnk – a szakszervezeti titkárt, engem is – letartóztattak, megláncoltak és a losonci járási hivatalba kísérték.

Nagyon komikus látványt nyújthattunk: két sorban tíz-tíz csendőr lépdelt fegyveresen, s mi ketten közöttük ballagtunk a füleki állomásra. Előttünk is tíz, mögöttünk is tíz csendőr ment. Összesen negyven csendőr kísért kettőnket.

Éppen akkor jöttek ki a zománcgyárból a munkások. Parázs tüntetést rendeztek. De annyi csendőr jött oda, hogy a tüntetőket könnyűszerrel szétszórták.

Bennünket külön kocsiba tuszkoltak. Losoncon a járási hivatal hörtönébe kerültünk.

– Hát ez alaposan kitervezték – mondtam a szakszervezeti titkárnak, aki becsületes baloldali szociáldemokrata volt. – Úgy látszik, terrorral akarják levérni a sztrájkot.

– Igen, ez a valószínű – mondta a titkár. – Számítottam a csendőrök beavatkozására, elvégre négy nagyobb üzemről van szó. Bizonyára megszállták a gyárakat és a kőbányára fegyverrel törnek. Félek, összeütközés lesz, mert azok, amint látom, karakán, bátor emberek. Kő pedig akad bőven a kezük ügyébe.

Reggel a járási főnök személyesen hallgatott ki bennünket. Ünnepelesen bejelentette, hogy „örök időkre” kitilt az egész losonci járásból. Nemrég felidéződött emlékezetemben ez a pillanat: látogatóban jártam Losoncon, ahonnan „örökre” kitiltottak az urak. Ocsém kísért, aki ma a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban a politikai rendőrség őrnagya. Persze az örökre szóló kitiltást már jóval előbb megszegtem: alig telt el két-három hét, már újra ott voltam.

A szakszervezeti titkárt szabadon engedték, illetve kikisérték az állomásra, s felrakták a vonatra. Engem megláncolva, csendőri kísérettel Lévára toloncoltak és ott átadták a rendőrségnek.

Előlről kezdődött a lévai herce-hurca. Csernák Gyula, a kommunista alpolgármester Pozsonyba ment és követelte, hogy ismerjék el illetőségemet a szülővárosomban. Míg ez elintéződött, fogva tartottak. Ez még csak a kisebbik baj volt. A nagyobb az, hogy közben levették a macskalyuki sztrájkot, Kisst és néhány társát letartóztatták, a többi üzem munkásait is rákényszerítették a munka folytatására.

MEZEY KATALIN

Így készül

**Járunk az egyhangúság
emlékművei közt,**

hol

oszlopot

épít a

vízcepp,

csak türelem,

csak türelem,

csak türelem.

**Jég ül a szempillánkra,
ráncboglyaik hullnak az arcra,
vállunkról lemossa a húst**

ez a csepp,

de türelem,

Így készül minden

a föld mélyén,

ideleinn,

csak türelem,

csak türelem, türelem, türelem.

VARGA RUDOLF

Aznap születtem én

**Apám,
a katonaszökevény
keletről jött.**

**Amerre járt,
virágok nőttek:
vércseppek,
átütötték az
 eget – földet.**

**Ingén vért,
rozdát,
földet hozott,**

**Hazajött: megverte
anyámat,
lekurvázta,
megette
az összes kenyereinket,
másnap
magára öltötte
a hámat,
elment szántani.**

**Aznap születtem én,
hetykén,
anyám majd belehalt,
Péter, Pál
napja volt,
éjszaka nagy vihar.**

ANDRÁS ENDRE

Párbaj a szőlőhegyen

A főszolgabíró és családja minden esztendőben ott nyaralt a divatos gyógyfürdőhelyen, ahová abban az időben főleg a gyanútlan származású úricsaládok jártak. Érkeztükre a villa tulajdonosa rendbehozatta a nagyszállóval átellenben lévő épületet. A járás főhatalmú ura gazdag ember volt. A háború második évében fedezte fel ezt a völgyben meghúzódó nyaralóhelyet és benne a neki tetsző épületet, amelyet színe miatt a környező falvak népe vörös villának nevezett.

A főbíró még aznap megegyezett a villa gazdájával: hajlandó megfizetni a költségeket, de festesse át a külső falakat, nem bánja ő, akár hupikékre is, mert ő bolsevik házban nem lakik.

Egy hét múlva aztán negyedmagával beköltözött a nyaralóba, amely friss okkersárga színével túlharsogta a környék villáinak valamennyi zíncsodáját. Ugyanazon a napon magához rendelte a szomszéd községbeli csendőrös parancsnokát és utasításokkal látta el:

– Az üdülőtelepet naponta kétszer portyázzák! Továbbá: bejárnak a strand területére lgen? Aki csak a legparányibb mértékben gyanús, kitiltandó! lgen?

Arról sem feledkezett meg a pedáns főbíró, hogy az őrsparancsnok útján figyelmeztetést küldjön a nagyszálló gondnokának. Legszemélyesebb óhaja volt, hogy a szálloda lakói ezentúl csak árják lehetnek. Egyszóval a nagyhatalmú úr védetté nyilvánította a fürdőhelyet. A jól eligazított kakastollasok nem gyakran,

de precízen intézkedtek. Egy alkalommal a gyógyforrás körül helyet foglaló társaságának a főbíró lelkesen ecsetelte közegei fejlett politikai érzékét, katonás hűségét.

– Állítom az uraknak, ha a csendőreim előtt felvonultatnám, mondjuk a szomszéd jórás lakosságát, akik közül talán senkit sem ismernek, állítom, anyakönyvi okmányok nélkül, akár nyolcadiziglen is kiválasztanák a zsidó származásúakat. . . És persze, éppígy priuszlapok nélkül a kommunistákat.

Az uraknak nagyon tetszett mindez. Eiragadtatással tekintettek a megye leg-rátermettebb főszolgabírójára. A beavatottak azt beszélték, csupán rajta múltott, hogy nem lett a nagy megyei város polgármestere. Ő ugyanis apja nézetét vallotta, aki szintén főbíró volt.

– Fiam, jól jegyezd meg: polgármester, bankigazgató, esperes bárki lehet, de főszolgabíró az nem!

A karakán főbíró azonban nemcsak csendőreivel tartotta féken alattvalóit, hanem személyesen is közreműködött tekintélye növelésében. Megtörtént egyszer, éppen nyaralása idején, hogy az urakkal kanmurit rendezett az egyik környékbeli szőlősgazda pincéjében. Kerítettek sebtében két ágrólszakadt cigányt is a mulatsághoz, akik virradatig húzták a talp alá valót. Éjfél tájra a volksbundista sajtgyáros már annyira lerészegedett, hogy lárvá képpel, szemébe lógó hajjal négykézláb mászkált az asztal alatt. A panama-gyanús nyugalmazott árvaszéki ülnök egy háromhektós üres hordóra telepedett és rekedtén énekelte a „Csordapásztorok, midőn Betlehemben. . .” kezdetű egyházi dalt, s lábával verte hozzá a taktust. A reaktivált ezredorvos a kenyér fogytával ujjjaival mártogatta s tömte magába a bogrács mélyén megdermedt zsíros ragacsot.

A főbíró jól tartotta magát. Rettenetesen bírta a szeszt. Szokása szerint, ha mámoros volt, mindig a zenészeket célozta meg sajátos humorának nyilával.

– Na, füstösök, szerettek-e fürdeni? – kérdezte tőlük, miután mindkettőt díszlépésben maga elé vezényelte.

– Hát. . . amikor úgy alkalom kínálkozik – szolt az öregebb.

– Na és muzsikálni szerettek-e?

– Azt, azt. . . Legkivált. . . – felelte rá a fiatalabb.

– De azért a hegylevét sem vetitek meg. . . Igen?

– Hát. . . ugyebár. . . pláne a szagosat – vigyorodott el az idősebb hangász. Sikeres bókja a gazda kitűnő muskotályos borának szolt.

– Jól feleltetek ravaszok – dicsérte meg őket a főbíró és leereszkedően hátbadöngötte őket. Azok hálából nyomban rákezdték a nagyúr kedves dalára. Az ezredorvos abbahagyta a nyalakodást s már énekelte is.

– A csitári hegyek alatt régen leesett a hó. . .

– Ácsil – intette le a zenészeket. – Urak, most figyeljete! – szolt s a gazdához fordult:

– Mondja csak! Van még ebből az ominózus szagosból?

– Van vagy két-három hektóval, nagyságos uram.

– Helyes. Akkor most egykettőre telemeri itt ezt a kádat! Igen?

– A kádat? . . . De hát kérem. . .

– Azt mondtam, telemeri. Igen?

A gazda fejcsoválva eleget tett a kívánságnak. Amikor a kád félig megtelt, a főbíró megparancsolta a cigányoknak, vetkőzzenek le egy száll alsóra, álljanak be az edénybe és piano pianissimo kezdjék el újra a dalt. A fiatalabb hajlott a szóra, az öreg cigány vonakodott. Mint kiderült később, a felső ruha alatt nem volt semmi. A főbíró azonban nem ismert pardont. Ő maga végezte el a vetkőztetést és az idős zenész borba állítását. A kapálódzó emberkét egykettőre összecsomagolta s megmártogatta az áhított italban. A gazda szót emelt a durva tréfa ellen, főleg az öreg védelmében. Ő maga sem volt már fiatal, de ősz haja ellenére is erőtől duzzadó, kemény ember.

– Nagyságos úr, az ég szerelmére!.. Hagyja Józsi bácsit, tüdőbajos az istenadta.

A főbíró, mint akit megzavartak játékában, dühösen nézett a gazdára.

– Nagyságos úr, kérem! – próbálkozott amaz ismét.

– Nem kérdeztem magát! Igen? – fojtotta az idős parasztba a szót, de már nem is törődött vele tovább. Testét kissé előredöntve lábujjaira helyezte a súlyt, s miként ha karmester volna, karját magasba emelte s rákezdte:

– A csitári hegyek alatt.. .

Az urak közül többen brávoztak és tapsoltak a produkciónak. A szőlősgazda nem tágított:

– Tisztelettel kérem az urakat, hagyják abba. Ha nem tudnak szolidabban vigadni, kénytelen leszek véget vetni a mulatságnak.. .

A gazda még jóformán be sem fejezte a mondatot, a nagyúr elbődült:

– Na, nézzétek!.. . A бүdös parasztja! Te akarsz minket illemre tanítani? Igen?

Keze magasba lendült, hogy visszajáról arcul csapja vendéglátóját. A paraszt önkéntelenül feje elé tartotta karját, amit a főbíró támadásnak vélt.

– Praclit le! – parancsolta, közben pisztolyt rántott. Az ősz ember kényszerűen engedelmeskedett.

– Azért mondom.. . – enyhült meg a hangja a főbírónak és fegyverét könnyed mozdulattal farzsebébe süllyesztette. Aztán kihúzta onnan, s közben balkezelével hatalmas pofont mért a gazda arcára.

A paraszt arcán a nagy pecsétgyűrűs kéz ütése nyomán kiserkedt a vér, de szemrebbenés nélkül állta a további három csapást. Tudta, ha szembeszáll, vagy lelövi őt a megvadult nagyúr, vagy ő veri agyon támadóját. Családos ember lévén, a tőrét választotta. Ezzel aztán vége is szakadt a kanmurinak.

Ettől a naptól kezdve, mivel a mulatság híre nem maradt titokban, még nagyobbá vált a főbíró tekintélye. Valóságos hős lett azoknak az uraknak a szemében akik családi vagy társasági elbeszélésekből ismerték az efféle, szilaj és magyaros mulatozást. A főbíró maga sehol sem emlegette. Szóra sem érdemes – mondta azoknak, akik törleszkedve kíváncsiskodtak, de azért belül nagyon büszke volt nevezetes kalandjára. Nyaralása végén, amikor elbúcsúzott társaságától, megállapodott az urakkal, hogy jövőre, azaz 1945-ben ismét itt találkoznak.

Erre azonban nem került sor. Szép elképzelésüket keresztülhúzták a háborús események. A rettegett főbíró még idejében nyugatra küldte családját, ő maga

valahogyan elügyetlenkedte a menekülést. Talán abban bízott, hogy sokat emlegetett csodafegyverek megfordítják a hadihelyzetet. Az egyik nap aztán arra ébredt, hogy már menekülni sem lehet. Hajnalban hagyta el kastélynak is beillő otthonát. Nem kívánta bevárni a szovjet csapatokat, bár a nyáron a gyógyforrás körül üldögélve, nagy hangon szavalta mindig népes táborának:

– Feltéve, de meg nem engedve, ha a bolsevikok ősi földünkre lépnek, én leszek az első, aki eleven testével zárja el útjukat!

Másnap késő estére, nagy erdei kerülők után érkezett meg az egykori vörös villához. Az emeleti szobából halvány fénycsík szűrődött ki a balkonra. Sokáig dörömbölt a vaspántos tölgyfaajtón, de a tulajdonos nem mutatkozott. Amikor aztán nagysokára elunta a zajt, leszólt a félig nyitott ablakból:

– Ki az és mit akar?

Az újbóli kérdésre is csak suttogó hang felelt. A villa gazdája határozottan visszaszólt:

– Nagyon sajnálom, főbíró úr, de most nincs szezon.

Másutt sem kapott szállást vagy bebocsátást. Szitkozódva hagyta el a telenet, s ismét fedél nélkül töltötte a nyirkos éjszakát. Amikorra kivilágosodott, olyan seitése támadt, mintha már járt volna arrafelé. De ebben mégsem volt bizonycs. Mire a nap feljött, elvetődött a szőlősdombra, ahol a nevezetes kanmurit rendezte. Persze akkor a természet is más ruhát viselt, a főbíró is másképp szemlélte a világot. A hidegtől és a fáradtságtól alaposan kimerült. Végül meglátott egy présházat, amelynek ablakán őt pipáló füstcső emelkedett az eresz magasságáig.

Benyitott, ám abban a pillanatban meg is bánta. Visszafordulni azonban már nem lehetett. Köszönt s megállt az ajtóban. A présház lakója éppen egy kiszuperált hordódongából faricskált valamit. A váratlan jövevény láttán komótosan leeresztette a szekercét. Se hideg, se meleg adjistennel viszonzta a köszöntést. Várta, hogy az érkező mondja meg, mi járatban van. Bozontos szemöldöke alól, összehunyorított szemmel méregette az idegent. Nem ismerte meg emberét, aki szakállasan, megviselt állapotában alig hasonlított az egykori hatalmassághoz. A főbíró vállán jókora tömött hátizsák tornyosodott. Kék szeme fagyos tekintetét kétségbeesett elszántsággal fúrta bele a parasztéba. A sarokba szorított macska ösztönös harci fegyelme alatt néz ily szenttelenül és hidegen ellenfelére, várva az alkalmas pillanatot a támadásra vagy a menekülésre.

A szemek párbaja nem sokáig tartott. A gazda elfordította tekintetét. Lelökte a tuskóról a dongát, de a szekercét nem rakta le. A főbíró is markában szorongatta a göcsörtös hegymászó bot fejét. Újra egymásra pillantottak. A parasztnak rémlett, hogy valahol már találkoztak. Bárhogy is erőlködött, nem jött rá. Végülis megkérdezte:

– Hol láttam én az urat?...

– Nem tudom – hangzott a kimért válasz, amelyet hosszú csend követett.

– Hát akkor... kit tiszteljek az úrban?

– Szécsy Barnabás... tartalékos huszárcapitány vagyok!

– Én meg Sandi... Sandi Ferenc.

– Örvendek – szólt megkönnyebbülten a főbíró, s tenyerét adta a kezét

nyújtó parasztnak. Eközben baljába vette a füttykőst, mert úgy tűnt neki, hogy Sandi újból fikszírozza. Megnyugodott azonban, amikor a gazda a dózniját nyújtotta feléje.

Leült a lócára, öle közé fogta a botot és dermedt kézzel megpróbált magának cigaretta sodorni. Lassan ment a művelet, minden figyelmére szükség volt, hogy sikerüljön.

Sandit nem hagyta nyugton az ismerős ismeretlen. Kínos hallgatás után ő törte meg a csendet:

– A front miatt? Igyekszik valahová?

– Csak arra a néhány napra... Amíg a német támadó ékek szétszabdalgják a vörösök frontvonalát.

– Aztán?

– A többi már gyerekjáték lesz. Hetek alatt átkergetjük őket a Kárpátokon.

– Bajosan. Este idehallottam az ágyúzást... Őket az atyaúristen sem állíthatja meg.

– Ezt meg honnan veszi? Vagy csak sejti, mint macska az esőt?

– Mondjuk, sejtem – replikázott Sandi. – De ha sejtem, akkor is így lesz!

A főbíró igyekezett türtőztetni magát. Talán még a ténynél is jobban ingerelte, hogy Sandi nemcsak, ellenmond neki, hanem láthatóan örüi a gondolatnak. Lenyelte azonban a keserű pirulát. Mélyet lélegzett, majd oktató hangon rákezdte:

– Úgy látom, barátom, magának illúziói vannak a jövőjét illetően. Itt ebben jól felszerelt kis présházban most magáé minden. A ház, a szőlő, a szerszámok és a termés. Meddig? Azt képzeli tán, hogy a vörösök meghagyják?

– Gondolom, csak meghagyják...

– Én meg tudom, hogy nem... Még a dikóját is elkommunizálják. Hallhatott róla egyetmást. Igen?

– Hallani hallottam, de nem hiszem.

– Jó, ne higgye! Már csak azért sem, mert erre nem kerülhet sor... Nézze, kérem. Én valamiképp értek a haditudományokhoz. Szabad legyen feltételezni, hogy ezt nem vonja kétségbe. Igen? Aztán, városi ember lévén, jobban is tájékozott vagyok... Így hát értesüléseim szerint a Duna-Dráva-Balaton vonalában pontosan nyolc páncélos hadosztály várja a bevetést... Mármint az új fegyverekkel... No, barátocskám, mit szól mindehhez?

Sandi hitte is meg nem is. Igaz, ő eddig másképp tudta, de az idegen olyan határozottan részletezte, hogy összekarodott benne a már szépen elrendeződött kép. Mi lesz, ha a németek mégis megfordítják a hadihelyzetet? – tűnődött magában s a pusztá lehetőség lehagolta.

– Bizonyos ebben az úr? – kérdezte kívárcatva.

– Ugyan, kérem! Ha nem így volna, honnan tudhatnám? Sőt nem tartom kizártnak, hogy a vörösök e pillanatban már hanyat-homlok iszkolnak visszafelé. Azért is nem hallunk éjjel óta ágyúzást.

– Így hát az úr is hallotta...

– Hogyne. Csakhogy azok német ütegek voltak... Látja, én ezt is tudom –

mondta már szinte meleg, bizalmas hangon a főbíró és Sandi kínálására újabb cigaretta sodort magának. Szentül meg volt győződve róla, hogy blöffölésével kezesbáránnyá tette a gazdát s végképp elaltatta a személyére vonatkozó gyanúját. Ha eddig nem ismerte föl őt, ezután még úgy sem!

Ám a gazda csak félig figyelte szavait, jobban az ismerősen hadonászó kezét. Egyszer csak megakadt tekintete a zöldköves címeres gyűrűn, amely az idegen balkezének középső ujján csillogott. Nem érdekelte tovább a hadihelyzet, minden átmenet nélkül témát váltott:

– Jól hallottam? Azt mondta az úr, hogy Székynek hívják... Nem testvére a mi volt főbíróknak, Széky Ákosnak?

– Hogy hogy a volt főbírójuknak? – szakadt ki akaratlanul is ingerülten a kérdező száján, de gyorsan így folytatta:

– Széky sok van az országban, ilyen nevű főszolgabírókat meg nem ismerek...

– Esküdni mertem volna rá, mert hogy annyira formázik hozzá.

– Furcsa és primitív viccek vannak magának! Én Széky Barnabás tartalékos huszárkapitány vagyok, sem öcsém, sem bátyám. és mindenekelőtt magamra formázom – próbálta leszerelni a parasztot, arca közben viaszárgára vált. Kezében megrezent a félig megsodort cigaretta, kihullt belőle a törekes dohány.

Sandi észrevette a meghökkenést. A gyűrűs kezét nézte kitartóan, amelyről csalhatatlanul felismerte nyári vendégét. S nemcsak a főbíró sápadt el ettől, hanem ő maga is. Így hát előlről kezdődött a szemek párbaja. Mindketten tudták, az nyer, aki először üt. Ugrásra kész ragadozók figyelik így egymást, várva a legalkalmasabb pillanatot. Meg sem hallották a repülőgépek erősödő zúgását. Egyszer csak kivágódott a présház ajtaja. Gölöncsér Jóska, a szomszédék kamasz fia rikkantotta el magát a nagy esemény büszke hírhordozójaként:

– Feri bácsi, az oroszok!

A nyitott ajtón át jól hallatszott a szőlődombot átszelő útra felkapaszkodott hernyótalpas harckocsi erősödő csikorgása.

Sandiban az iménti görcs feloldódott. Kezében hirtelen magasba lendült a kekes fényű szerszám. Sújtani azonban már nem volt kire. A fokozódó dübörgésben még látta, amint a haditudományokban oly annyira járatos vendége, nehéz hátizsákját eldobva, futóléptekkel lekanyarodik a szekérútról, Kispálék pincéje mellett. S ekkor egy pillanatra ismét sajogni érezte a gyűrűs kéztől megsebzett arcát. Később, amikor magára maradt, kitört belőle a hahota. Joggal érezte, nagyobb elégtételt kapott a sorstól, mint amelyet a saját erejéből valaha is megszerezhetett volna.